

714

20

J. Mickiewicz

INSTRUKCYA

DO

WYMIARU ZBOŻA LASKĄ KORCOWA, ZWANĄ,

przez

JW. TADEUSZA DEMBOWSKIEGO

MINISTRA SKARBU,

Dnia 21. Marca 1809.

APPROBOWANA.

Z 4. TABLICAMI.

W WARSZAWIE

w Drukarni XX. Piarów 1810.

Objaśnienie wielkości Łokcia Warszawskiego, Korca i Laski korcowey.

*Łokieć Warszawski jest równy 22. liniowym, a korzec 6080 kubi-
cznym calom stopy Paryzkiej.*

*Długość Laski korcowey na stopę Paryzką wynosi calów 73 i $\frac{9}{100}$ części
linii. Dzieli się ona na 4 stopy, każda zaś stopa na 10 calów korcowych;
kubiczna takowa stopa zawiera w sobie punktualnie korzec Warszawski.*

7433

INSTRUKCYA

D O

WYMIARU ZBOŻA LASKĄ, KORCOWA, ZWANA

Ponieważ zboża, leguminy, gips, wapno, owoce, warzywa, węgle, popiół, i t. d. obiekta wodą prowadzone, a wymiarowi na korzec podpadające, niepodobna jest korcem mierzyć; zaś Szefel-Sztaba, do Szefla Berlińskiego zastosowana, w redukcji Szefli na korce Warszawskie ma wiele zatrudnienia, z przyczyny przywiązanych rachunkowych różnic, zatym dla uiednostaynienia i udoskonalenia wymierzalności na korce, zostały wygotowane, na matematycznych fundamentach zasadzone, następujące przepisy.

§. I.

Oficyaliści do przemiaru zboża, wapna, owoców, i t. d. wyznaczeni, dostają laskę korcową drewnianą, na czterdzieści calów korcowych podzieloną. Tą drewnianą miarą wymierzy się długość i szerokość nasypanego zboża. Do wymierzenia głębokości, użyje się żelaznego, pod spodem tępego pręta, na którym, według wyż wyrażonej miary, cale korcowe są wyrżnięte.

Skoro za pomocą niniejszych narzędzi, długość, szerokość, i głębokość kupy zbożowej wynaleziona będzie, natychmiast trzy odkry-

te wielkości następującym sposobem między sobą rozmnożone będą;
np. gdyby kupa zbożowa zawierała:

97. korcowych calów długości
82. ditto ditto szerokości
56. ditto ditto głębokości

rachunek następujący wypada:

to jest — 97. calów długości
rozmnaża się przez — 82. ditto szerokości

194

776

7954

to wszystko rozmnożone przez — 56 calów głębokości

47724

39770

wynosi — 445.424 albo 445. korcy Warszawskich.

Za każdym więc razem, skoro obrachowanie przez cale wyraźne będzie, odcina się kreską trzy cyfry od prawej ku lewej stronie, a pozostałe okażą ilość korcy zboża, zawartą w kupie.

Jeżeli wymiar przenosi na lasce kreskę calową, tedy się to bierze za pół cala; a gdy pół cala przenosi, bierze się pełna za cały cal.

Jeżeli w summie ogólnej odcięte kreską trzy cyfry dochodzą pełna 500, tedy się to liczy za pół korca; jeżeli przenoszą 500. liczy się za cały korzec; a jeżeli nie dochodzą 500. omiia się.

§. II.

Doświadczenie naucza, iż zboże na galarach i innych statkach wodnych, kupami bywa usypywane, z których rzadko jedna drugiej jest równą, w tym względzie, ponieważ niepodobieństwem jest ilość zawartey massy zboża rzutem oka ocenić; każda więc kupa, na wzór następných Paragrafów, powinna być podług przepisu przemierzoną, i takowych nigdy lekce ważyć nie trzeba.

Powinni zatym Rewizorowie, pod dozorem Inspektorów miar, długość, szerokość i wysokość każdej z osobna kuppy zboża laską korcową naydokładniey wymierzyć, i one wyraźnie podać, choćby podobnych kup iak naywięcey w statku znajdować się miało, ażeby te przez Inspektorów sumiennie użyciem zrobionego rachunku, wyrażeniami być mogły.

Inspektor miar nie może się iednak zupełnie na podania Rewizorów spuszczać, i częstokroć nadspodzianie winien się sam powtórném przemierzeniem o istocie rzeczy przekonać, i po tych samych znakach, które mierząc Rewizor pozostawiał, długości, szerokości i głębokości kup zboża wyszukiwać.

Przy każdym wymiarze zboża, powinna być iak naydokładnieysza rzeczywistość dochodzoną, szczególniey gdy się głębokość tegoż wyszukiwa, aby za każdym razem pręt żelazny ostrożnie i pionowo w zboże był wżglębiany tak, iżby pod nim leżącey słonianej maty nie przepchać, co wtedy poznać się daie, gdy ów pręt żelazny, przy wżglębianiu lub wymowaniu, iakowy opór czyni, w którymto razie należy powtórnje głębokości dochodzić.

§. III.

Jeżeli usypane na statkach zboże ma górowatą powierzchnią, wtedy szyper, przed zaczęciem przemiaru, powinien je iak nayrówniej rozpląszyć, iżby głębokość należycie i sprawiedliwie wyszukiwaną być mogła. Gdyby zaś powierzchnia znajdującego się na statku zboża mocnym deszczem zroszona była, i spleśniałość na sobie miała, wtedy rozpląszenia wymagać nie można, a głębokość szuka się na tenczas w trzech, a czasem i w sześciu różnych miejscach, i z wynalezienia istotne frakcyje wynikające, do obrachowania przyjętemi być mają, ponieważ w przeciwnym razie w rozpląszeniu, przez pomieszanie suchego zboża z mokrym, niezmierna dla deklaranta mogłaby wyniknąć szkoda.

§. IV.

Dla zachowania porządku, potrzebną rzeczą iest, przy wymiarze zboża ustanowić, iż za każdym razem rewizya od tego statku zaczy-

nać się powinna, który náydaley od lądu na wodzie pozostaie, i tak dopiéro z jednego do drugiego wzyż ku brzegowi postępować. Na tych więc statkach, które w sobie kilka kup zboża zawieraią, ażeby żadna ominiętą nie była, naprzód się pierwszą kupę od prawey strony; po niey naprzeciw leżącą z lewey; daley drugą kupę od prawey strony; nakoniec w lewą teyże przeciwległą, mierzy.

§. V.

Dla dokładnego przeświadczenia, załączony tu, na czterech tablicach, rysunek wygotowanym został, na którym rozmaite zbożowych kup figury takie, iakie się urzędowi wodno-celnym wydarzać zwykły, wyraźnie są odrysowane, i wystawiają przedziały kupy; ponieważ tym sposobem náydokładniey okazany być może, gdzie głębokości szukać należy, która náyglównieyszą iest zasadą mierzenia kubicznie zboża.

Fig: 1. i 2. Naprzód Teorya tego czynu widocznie na figurze 1. i 2. iest objaśniona; ile że cała procedura na tym zależy, aby z Tróykąta prostokątnego, i Tróykąta różnobocznego, tudzież różnoległoboku, zawartość kwadratową wynależć.

Fig: 1. Figura 1. wystawia Tróykąt prostokątny, którego podstawa ab , ma 80 cali długości; aby zawartość kwadratową wynależć, działa się następującym sposobem: przecinam linią ab , w punkcie f , na dwie równe części, i wystawiam na niey pomocną linią prostopadłą, która przetnie linią ac , w punkcie d ; liniia ac , podobnie iest na dwie równe części podzieloną. Mierzac linią pomocną df , pokazuje się, iż ma wysokości 40 cali. Gdy tę wysokość 40 cali, z szerokością linii ab , 80 cali zawieraiącej, pomnożymy, wypadnie produkt 3200 cali, który iest ilością w Tróykącie abc , zawartych cali kwadratowych. Na dowód pewności tego postępowania, przeciągam linią pomocną gdh , równoległą linii ab ; skąd wypada, iż wynikający Tróykącik dhc , przeciwległemu Tróykącikowi agd , zupełnie będzie równy; ponieważ bok ad , iest równy bokowi dc ; bok dg ,

jest równy bokowi dh ; i bok ch , jest równy bokowi ga , tak iako i $\text{Troykąt } agd$, jest równy $\text{Troykątowi } dhc$.

A że od $\text{Troykąta } abc$, odcięta płaszczyna dhc , jest równą przeciwległej agd ; więc strata w równej massie pszeszła, wraca się nazad, i płaszczyna abc , chociaż się razem odmienia, z tém wszystkiém nie jest zmniejszoną.

Fig: 2. Figura 2. wystawia nieforemny Czworobok (*Trapezium*), którego podstawa ab , ma 80 calów długości. Aby tej płaszczyny zawartość kwadratową wynaleźć, przecina się linia ab , w środku iey g ; i wystawia się na niey linią prostopadłą, która przetnie linią cd , w punkcie o , na dwie równe części. Skoro zmierzimy linią pomocną go , okaże się, iż ma 60 calów wysokości; tę wynalezioną wysokość rozmnożywszy przez 80 calów szerokości, wypadnie ilość 4800 calów kwadratowych, i ta będzie kwadratową zawartością Czworokąta $abcd$.

Zgodność tego postępowania okaże się tém widoczniey, kiedy przez linią cd , w punkcie o , przeciągniemy linią pomocną hk , równoległą linii ab ; przeto odcięty $\text{Troykąt } h o c$, w postaci $\text{Troykąta } dok$, nazad jest wystawiony; oba więc Troykąty są sobie równe; przez co zatym wprzódzy zgubiona ilość, w równej massie znowu się nagradza: bo linia co , jest równą linii od ; linia ho równa linii ok , a linia hc , równa się linii kd .

A zatém z nieforemnego Czworokąta, zrobił się prostokątny Równoległobok. Skoro okazała się pewność tego działania, łatwo więc będzie kupy zboża iak naydokładniey przemierzyć; ponieważ one, gdy ie sobie w myśli wystawimy, od dołu do góry, iakoby w poprzecz przecięte, wystawiaią nam zosobna figury Troykąta lub Czworoboku, albo tych oboych, razem wziętych.

Skoro więc ninieysza Teorya objaśnioną zostanie, uważy się, iż pomiar kupy zboża następującym sposobem odprawiony być może.

§ VI.

- Fig: 21. Naprzód długość tey kupy przemierzy się laską korcową drewnianą. Jeżeliby zaś ta kupa miała ostrokończatą postawę tak, iak tu zboże na płaszczyźnie iest odrysowane, więc długość GH , tak się mierzy, iż AG , będzie trzecią częścią AE , równie iak BH , trzecią częścią BF , (przyłączona figura Nro 21, iest pod Nro 22 w profilu wystawioną, i stoi za to samo, co wyżej wyrażona). Jeżeli zaś kupa nie iest ostrokończata, lecz górą płaska, iak figura 16 okazuje, bierze się więc cała długość, którą laska miernicza wskazuje.

Skoro dokładna długość kupy zostanie wynalezioną, którą Inspektor miary na papier przenosi, szerokość mającey być mierzoną kupy, bierze się laską korcową drewnianą w połowie, czyli środku wynalezioney długości, i równie na papier przenosi; po czém dopiéro szuka się głębokości; ta wynaleziona będzie, gdy na środkowém przecięciu wynalezioney szerokości, żelazny pręt w zboże się pionowo wtyka, aż dna dostanie, wypadające na nim całe, równie powinny być zanotowane. Lecz ponieważ prawdziwe wynalezienie głębokości największym podlega trudnościom, pozostają więc ieszcze następujące przepisy do zważenia, a to, im bardziej zboże ma podobną postawę tu wyrażonym figurom.

§ VII.

- Fig: 3. Daymy na to, iż kupa zbożowa ma 116 calów korcowych długości; szerokość więc wymiarkowaną zostanie, kiedy się ieden koniec laski korcowey, w długości 55 calów na najwyższej górzystości kupy w punkcie d , postawi, i pociągnie się horyzontalnie aż do punktu f , w tym czasie, kiedy Rewizor stoi na punkcie a , potem uważa się wzdłuż laski z góry na dół pionowo do punktu a , i znajdzie się, że szerokość *np.* rd , 45 calów korcowych wynosi. Z teyże szerokości bierze się znowu przecięcie w połowie dla wymiarkowania

nia głębi takim sposobem, iż na $22\frac{1}{2}$ calach od g , przez h , do i , żelazny pręt w kupę zboża pionowo się wtyka, skąd się okaże, iż kupa zboża np. 25 calów głęboka iest.

Pierwsza ta połowa kupy dochodzi się podług Teoryi Figury 1. mając

110	korcowych calów długości)	} zawiera w sobie korcy 123 i $\frac{750}{1000}$ czyli spełna korcy 124.
45	ditto ditto szerokość:	
25	ditto ditto głębokość:	

Teraz następuje mierzenie drugiej połowy, które się podobnym wykonywa sposobem. (Gdy oficjaliści na kupę zboża poprzecznie wstępują, powinni na to największe dać baczenie, ażeby tey strony zboża nogami nie nadeptać, gdzie głębokość iego ma być wyszukiwaną). Kładzie się podobnie znowu laska korcowa na punkcie d , ale tak, aby dokładnie dotykała punktu, gdzie wprzód była przy d . położoną. A wtém Rewizor trzymając laskę w lewey ręce horyzontalnie w punkcie k , znajduje szerokość kupy w punkcie S , iako w odpowiedzialności punktowi Z ; i tym sposobem dochodzi, iż szerokość 24 cale wynosi, których przecięcie za 12 calów wzięwszy, głębokość od m , przez n , do o , wytknięta, pokaże się 30 korcowych calów zawierać.

Tu się uważy, iż iezeli kupa zbożowa z tyłu i z przodu ma iednakową długość, dosyć iest raz tylko długość iey zmierzyć. Daymy na to, iż długość tey drugiej połowy przemierzoney kupy wynosi równie 110 calów, druga zaś tém połowa, według miary wynalezioney szerokości i głębokości

będąc szeroką calów 24)
głęboką ditto 30) 79 korcy Warszawskich wynosi.

Tym przeto sposobem, druga połowa kupy, według przykładu na figurze 2. przemierzona została.

Gdy więc na jednym galarze 4 podobne kupy są naładowane, powinny wszystkie, na wzór okazanego sposobu, bydź mierzonemi. Inspektor miary zapisuje wszystkie, iedne po drugich, wynalezione wielkości, choćby się iak nawięcey galarów znajdować miało. Skoro rewizya ukończoną zostanie, wszystkie trzy przemiary każdej pozycyi przez siebie się mnożą, iedne pod drugie się podkładają, oraz dodają; po odcięciu ostatnich trzech cyfer od prawey ręki, reszta liczb okazuje ilość korcy będących na statku, iak następujący przykład okazuje.

1sza Kupa.	2sza Pozycya	długości	110	calów szer.	45 cal:	głębci	25 cal.	Sum:	123,750 cal:	kub	
—	—	2ga ditto	—	110	—	24	—	30	—	79,200	
2	ditto	1. ditto	—	110	—	40	—	27	—	118,800	
—	ditto	2. ditto	—	110	—	25	—	30	—	82,500	
3	—	1. ditto	—	112	—	50	—	30	—	168,000	
—	—	2. ditto	—	112	—	30	—	36	—	120,960	
4	—	1. ditto	—	112	—	48	—	32	—	172,032	
—	—	2. ditto	—	112	—	30	—	35	—	117,600	
Ogół									—	—	982,842

Co wynosi, odciawszy trzy ostatnie cyfry, 983 korcy
Warszawskich.

§. VIII.

Fig: 4

Jeżeli zaś zboże tak usypane będzie, iak figura 4. przedstawia, mierzenie więc odprawi się, iak na figurze 3. to iest na dwa oddziały. Jeżeliby zaś zbyt wielki był natłok czynności, przemiary więc tey figury, ponieważ iest piramidalną, może bydź w całkowitości odprawionym, to iest: mierzy się szerokość całej kupy, przytykając laskę do punktu *g*, i ciągnąc ją horyzontalnie przez punkt *a*, do *f*, gdzie 80 calów szerokości przypadnie. Można potém głębokość od *k*, przez *h*, do *n*, albo, ponieważ obie połowy we wszystkiém są równe iedna drugiey, od *S*, przez *m*, do *o*, przedrążyć.

Ponieważ iednak zboże nigdy tak regularnie w kupach usypane bydź nie może, iak rysunek na papierze przedstawia, zatem lepiéy jest podobne kupy w dwóch podziałach przemierzyć, ponieważ ieden cal mniéy albo więcéy głébi na długości 200 i szerokości 40 calów korcowych, znaczną różnicę przynosi.

§. IX.

Fig: 24. Gdyby zaś przecięcie w poprzecz kupy zbożowey, mającey postać niniejszey figury, wynalezione było, więc szerokość AB , i naywyższa górzystość CD , przemierzona bydź musi. Obie wynalezione liczby rozmnażają się przez siebie, bierze się z nich $\frac{2}{3}$ części, i to stanowi powierzchnią przecięcia $ABCA$; która przez wynalezioną długość podobnie się rozmnoży.

Fig: 5. Z tą figurą również się postępuje; ax , przez $\frac{2}{3} x d$, rozmnożone, wydaią powierzchnią adx ; zaś ce , z $\frac{2}{3}$ częściami de , mnożone, wydaie płasczynę dec , oraz ce , przez bc , płasczynę $bcecx$, okazuje.

Fig: 6. Jeżeli figurę tę wypadnie przemierzyć, trzeba więc naprzód głébokość ex , wymiarkować, i z każdą połową płasczyny $baedo$, tak się obeysć, iak na płasczynie figury 5 $dxbc$, jest okazane.

Pospolicie na budach z desek zrobionych, w których dół mający nad ładunkami zboża mieszkać zwykli, leży czasem kilka małych kupek zboża, iak widać na figurze 7; których głébokość na w pół przecięciu wynalezioney szerokości od m , przez n , do o , wyszukiwaną bydź musi, a to według przepisu, iaki był do figury 3. załączonym.

Trafiają się często ładunki zboża, które są w całym statku ciągle usypane, w czém wypada na obiętość tak nazwaney stępki, która także kubicznie w korcowych calach dochodzoną bydź musi, z masy zboża odtrącić. Mają wprawdzie wszystkie, zbożem ładowne statki, wyiawszy berlinki,

stępkę, z tą tylko różnicą, iż ta na galarach Ulanowskich, sztukach, dubasach i łyżwach zbożem iest obsypaną; a przeciwnie na tychże galarach, które na sposób Krakowski są ładowane, stępka ta, nie obsypana zbożem, wolną zostaje, iak widać na figurze 12 i 13; dla czego, przy wymiarze zboża, odtrącenie w tym ostatnim razie miejsca mieć nie powinno. Ta część statku wodnego, od Polskich Szyprów zwyczajnie stępką nazwana, stosownie do miary wielkości onego, od 50 do 60 stop długości, wynoszącego, składa się z prosta ociosaney belki, która wśród statku na dnie wewnętrznego obwodu leży, iak pokazuje grundrys galaru na figurze 18.

Fig: 18.

Do tej belki są przymocowane wręgi żelaznemi śrubami, a to dla nadania więcéy wytrzymałości statkowi. Aby kubiczną objętość oney wynaleźć, trzeba zawsze ze środka statku, od miejsca, gdzie się stolcówki znajdują, w które się nigdy zboże nie sypie, grubość iey i szerokość laską korcową przemierzyć, oraz dla zachowania proporcji iey szérzy, koniec od rafy, węższym od sztaby należyście kompensować. Inspektorowie powinni pilne na to dać baczenie, iak dalece stępka istotnie zbożem iest obsypana, ażeby czasem części tej, która się w szyperskiej budzie znajduje, lub koło zyz czyli stolcówek nieprzysypaną leży, przy odcinaniu do ogółu nie wliczyć. W reście i na to uważać należy, iż zbożem przykryta stępka, matami iest przyłożoną, na których zboże nasypane.

§. X.

Fig: 8.

Jeżeli galar tak iest naładowany, iak przecięcie iego w poprzecz figury 8. pokazuje, tedy ładunek takowy dochodzi się iak regularna podłużność. Galar ma tylko naówczas dwie kupy zboża, bez najmniejszego wygórowania, z których jedna od tyłu, druga od przodu leży. Przy wymiarze dochodzi się naprzód długości kupy, która daymy to, iż np. 200 korcowych calów wynosi; potem bierze się w połowie długości, to iest w 100 calach szerokość całej kupy, np. 180 calów wynosząca; aby więc istotną głębokość

nałęcz, przetyka się we czterech miejscach żelaznym prę-
tém i wymierza, iż zboże jest grube na pierwszym miey-
scu 25 calów korcowych:

na drugim 20.

na trzecim 26.

na czwartym 23.

w ogóle 94. cale w przecięciu, więc 23½ calów głą-
bokości wynosi.

Podobnie postępuje się z drugą kupą, któraby np. 200
korcowych calów długości, a 160 szerokości miała; głąbo-
kości niech będzie w przecięciu 20 calów. Ale że w tym
statku stępka na odtrącenie wziętą bydź musi, która w pier-
wszey kupie 200 korcowych calów długości, równie iako i
w drugiey tyleż wynosiła; zatym grubość i wysokość teyże,
powinna także bydź laską korcową wymierzona. Dawszy na
to, iż ma wysokości 10 calów, i tyleż na grubszy, więc
przykład niniejszy względem tego statku następującym spo-
sobem wypadnie:

1sza kupa 200 calów długości 180 szer: 23.			
	głębokości	-	-
			828,000
2ga ditto 200 — — 160 — 20.			
	głębokości	-	-
			640,000
	Summa	-	1468,000

Lecz że z tego odchodzi na stępkę, któ-
ra w pierwszey i drugiey kupie zbożem ob-
sypana, 400 korcowych calów na długość wy-
nosząc, a 10 calów w kwadracie miała, cze-
go kubik wynosi

			40,000
po tém więc wszystkim zostaje w zbożu	-	1428,000	czyli
1428 korcy Warszawskich.			

Fig: 9. Jeżeli zaś galar tak jest naładowany, iak figura 9. okazuje,
przemiar więc odprawia się według przepisu do figury 4. da-
nego. Stępka na wzór poprzedzającego przykładu także się

Fig: 10. na odcięcie rachuię. Podobnież dzieie się z figurą 10 gdzie przemię podług przepisu do figury 3 zrobić należy.

Fig: 11. Na figurze 11. kupa N° 1. według przepisu do figury 5. przemię się. Kupa zaś N° 2. iak na figurze 3. pokazane było. Stępa tak będzie na odcięcie wzięta, iak widać na figurze 8.

Fig: 12. Na figurze 12 kupa sklepiasta według przepisu do figury 5. a ostrokończata według figury 3. przemię się; stępa się tylko do odcięcia nie bierze, ponieważ nie iest zbożem obsypana.

Fig: 13. Fig: 13. przemię się według przepisu do figury 3. każda kupa na dwa przedziały, iednakże nic na stępkę nie rachuiąc, ponieważ także nie iest zbożem obsypana.

§. XI.

Kiedy zboże na skutach, dubasach i łyżwach naładowane iest, lubo przemię kup zboża odprawi się sposobem wyżej wskazanym, stępa iednak do odcięcia w proporcji wzięta będzie. Jeżeli zaś zboże nie w osobne przegrody iest sypane, tylko w samym zeysciu się ścian statku leży, przy każdym zatém szerokości mierzeniu na to bacność dana bydź musi, aby na tę wąskość spodnią część proporcjonalną, to iest, 2. do 4. calów korcowych, według miary budowy statku, przy mierzeniu szerokości, opuścić. Gdyby np.

Fig: 14. kupa zbożowa miała postać, iak figura 14. pokazuje, więc, iak za zwyczaj, długość naprzód się mierzy; każda kupa podziela się na dwie części, i kiedy wypada wziąć szerokość podzielenia *atbvm*, kładzie się laskę w punkcie *b*; i ciągnie się horyzontalnie aż do *f*. Ponieważ iednak boczna statku ściana *rma*, ukośnie stoi, byłoby więc stratą dla opłacaiącego, gdyby chciano wziąć całą szerokość aż do *A*, między *f*, *ik*; w takowym razie szukać należy wymiarkowania półprzecięcia ściany poboczney, i to znajduie się w punkcie *m*; skąd pochodzi, iż szerokość tej części nie

może być uważaną, tylko od b , aż do k . Dla wynalezienia głębi na znalezionej szerokości, bierze się półprzecięcie, wtykając pręt żelazny od s , przez t , do v , i wynaleziona zapisuje się głębokość. Z drugą kupą podobnie iak z pierwszą, która leży od brzegu, w tym samym stosunku postępować należy; i wzięwszy tylko szerokość od d , do n , nie do B , głębokość także na półprzecięciu wynalezioney szerokości od 2 , przez 3 , do 4 , podobnie się wytyka.

Ta masa zboża, która przy wymiarze szerokości odcięta, i do ogółu nie rachowaną została, nie idzie na stratę, lecz w dwóch kropkowanych Troykątach mrp , i huw , nazad się wynagradza. Oprócz tu wzmiankowanych uchybień, które z przyczyny ukośnobocznie budowanych ścian statku pochodzą, wymiar podobney massy zboża, dzieie się zupełnie podług zasad mierzenia na figurach 9, 10 i 11. wskazyanych.

§. XII.

Przemiar berlinki dzieie się w tym samym sposobie, iak Fig: 14 i 15. na figurach 14 i 15 pokazane było. Aże na statku tym nie znajduje się stępka, więc za to nic na odcięcie brane być nie może; iednakże w wielu polskich berlinkach, gdzie się znajdują stępki, na nie inspektor uważać musi, aby do odcięcia w takowym razie należały. Także inne różne części, iako to: kolana, wręgi, czyli żebra statku, zyze ogrodka przy drzwiach do budek czyli kaitu, iako też tak nazwane szpony masztowe, i znajdujące się poprzeczne bale, w przyzwoitey kubicznej objętości, podług całów korcowych wymiarkowane; i od massy zbożowey do odtrącenia wzięte być powinny, ponieważ te okoliczności, iako zboże, do massy ogólney zostały wcielonemi. Lubo takowa berlinka z przodu i z tyłu, ieden tylko ciągły zboża ładunek zawiera, iedną kupę tegoż wystawiający, iednakże dla wygodniejszego przemiaru, cała masa zboża na dwie kupy rozdzielona, i w dwóch oddziałach przemierzona być powinna, iak się na fig: 3. okazało. Przy wymiarze na to bacność dać należy, czyli zboże w przecięcia iest nasypane, albo czy leży także

na ukośnych bocznych ścianach, iako w ostatnim razie według przepisu do figur 14 i 15 uważane być powinno, aby ukośnie stojące boczne figury do należytego porównania przeprowadzić; nadto szerokość i głębokość 6 do 8. razy wymierzona być powinna, i z tey wziąć istotną frakcyą, od kaźdey pozycyi wypadaiącą.

§. XIII.

Znayduią się na tratwach z belek, lub innego drzewa, zbitych, bardzo często kosze, w Czworogran z chróstu plecione, które nazywaią kokoszkami, a w których zboże nakształt kostki iest usypane, iak widać na figurze 16. Podobne massy zboża mierzą się według ich długości i szerokości, szukaiąc głębi w dwóch miejscach, od których pozostałe frakcye do obrachowania się biorą.

Jeżeli zaś zboże w takowych kokoszkach piramidalnie usypane leży, iak fig: 17 okazuje, następuiącego więc użyć się sposobu. Przemierzy się naprzód kwadrat $adfc$, tak iak na figurze 16; potem nad nim znayduiący się Troyką abc , według zasad figury 3. podobnie się przemierzy; dopiero obrachowanie kaźdego ciała podług przepisów następuje. Aby wynaleźć głębokość Troykąta abc , wtyka się pręt żelazny od o , przez m , do n ; skąd się okaże, owiele massa zbożowa w Troykącie wyższą iest nad massę zbożową wleżącym pod nim kwadracie. Naydokładniey rozmiar tego Troykąta uczynić można, dzieląc go na dwie części, według okazania na figurze 3. zrobionego.

§. XIV.

Gdy więc iuż wszystkie poprzednicze figury opisanemi zostały, które się dotąd wodno-celnym Urzędem przytrafiaią, napomina się Oficyalistów, do rewizyi miary zboża należących, aby się starali to wszystko miarą i okiem przebiegać, i użyć wyżej wyrażoney Teoryi sumiennie i wiernie wykonywać.

Gdy-

Gdyby się zaś przypadek wydarzył, że przemiara opłacaiaćemu miałby się zdawać z jego krzywdą, i gdyby o tём uwiadomił nad Inspektora celnego, obowiązkiem więc tego będzie powtórną rewizyą pod własném okiem rozpocząć; gdzie oraz ustanawia się, iż ten przemiara przez innych Oficjalistów, powinien być w przytomności tych robiony, którzy pierwszą rewizyą czynili. W tym razie iednak opłacaiający, formuiąc zażalenie, czekać musi póty, póki inne transporta wyexpedyowane nie będą; ponieważ drudzy Szyprowie, dla iego omyloney i nieco przesadzoney deklaracyi, zatrzymywani być nie mogą.

§. XV.

Od zepsutego zboża, które Szyprowie nazywają wachorem, połowa tylko podatków celnych wybieraną być powinna, a to w razie, gdy wachor, iako rzeczywiście za takowy uznany, i iuż oddzielnie od zdrowego zboża w statki jest naładowany. Z wachoru zaś, który ieszcze od zdrowego zboża nie jest oddzielony, nie można zrobić pewnego obrachowania, a zatym cały podatek, iak od zdrowego zboża pobierać się powinien.

§. XVI.

Skoro należących do deklaracyi statków zboża rewizya ukończoną zostanie, i wszelkie na statkach znaydujące się, a Cłu podległe objekta, według przepisów należycie zrewidowane, nawiercone, poprzetykane, i zapisane zostaną, natychmiast Inspektor miary, przywoławszy Kalkulatora celnego, w miarę wyrachowanej znaydującej się zawartości rewizyiney, rachunek sporządzi, summę każdego obiektu wyszczególniwszy tak, iżby Oficjaliści kassowi równie swój obrachunek do odebrania pieniędzy wygotować mogli. Jeżeli się zaś trafią przedmioty, od których ustanowione pewne procenta do abcugu wzięte być muszą, rzecz takowa należy do kassowych Oficjalistów, ponieważ Oficjaliści rewizyyni, zawsze tylko rzeczywiste, od innych *Brutto* zawartości stosownie do prawdy zapisywać powinni; wyiawszy iednakże takie przypadki, w których do ustanowionego z obowiązku oszacowania przychodzi, gdzie na ów czas Oficjaliści rewizyyni potrzebne noty względem abcugu zareiestrować mają. Do deklaracyi przyłączyć należy przez Inspektora miar, co do długości, szerokości

i głębokości kup zboża, zrobiony zapis; ażeby się przy rewizyi rejestrów przekonać można, czyli się obrachowanie rozmaitych przemiarów istotnie zgadza. Na ten koniec, załączone na wzór pod Literą A. Schema zapisów zboża, wydrukowane zostało, na które Inspektor miar rozmaite przemiary ołówkiem wnosi, i przy każdej pozycyi sumę wyrachowanych kubicznych, znalezionych korcowych całów odłącza, ażeby takowe pozycye razem dodane, na korce obroczne być mogły. Skoro tym sposobem ilość należących do ładunku korcy jest wynaleziona, takowa na deklaracyi oznacza się, i zapisuje data, w której przemiary zrobiony; oraz Nota deklaracyi, iako też miary zboża, przez Inspektora i Rewizorów iey, którzy przemiary czynili podpisanym zostanie. Kalkulator miar powinien także deklaracyą i zapis tegoż przemiaru swoją ręką potwierdzić, gdyż Kassa ma przepis żadnego z takowych załączeń nie przyjmować, skoro podpisami temi nie są opatrzone. Wtenczas wszystkie papiery deklarantowi podane będą, aby one Kassie do obrachunku i opłaty podatków podał. —

§. XVII.

Jak tylko iuz kupy zboża przemierzone zostaną, wtedy powinny być w wielu miejscach żelazem wizowym poprzetykane; aby się stosownie do wszystkich Urządzeń przekonać, czyli iakie skrzynie, lub paki, albo inne iakowe objekta, nie są pod nimi ukryte, któreby tym sposobem przemyczone być mogły.

§. XVIII.

Gdyby zaś leguminy, iakoto: groch okrągły i tyczkowy, proso, manna, tatarczana lub inna kasza i t.d. w podobnych kupach iak zboże usypane leżały, równemu, iak przepisano w poprzednich Paragrafach o zbożu wymierzaniu podpadają.

§. XIX.

Tym samym sposobem przemierza się świeży owoc, iakoto; np. jabłka, gruszki, śliwki, warzywo i cebula suszona, iezeli w podobnie usypanej massie są prowadzonemi.

Litera A.

N O T A T.

Do deklaracji N° N. należący, zawierający zapis i
 obrachowanie trzech przemiearów ładunku zboża
 Szypra N. N.

długość.	szerokość.	głębokość.	Ilość w 3ch przyległych sobie przemiearach zawierających się kubicznych korcowych calów.	długość.	szerokość.	głębokość.	Ilość w 3ch przyległych sobie przemiearach zawierających się kubicznych korcowych calów.
Cal	Cal	Cal		Cal	Cal	Cal	
110	45	25	123,750				
110	24	30	79,200				
110	40	27	118,800				
110	25	30	82,500				
112	50	30	168,000				
112	30	36	120,960				
112	48	32	172,032				
112	30	35	117,600				
Ogól			- - 982,842				

Fig. 2.

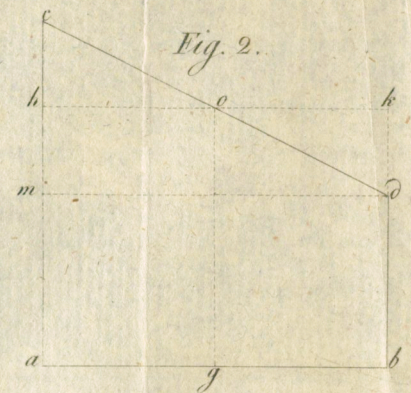

Fig. 3.

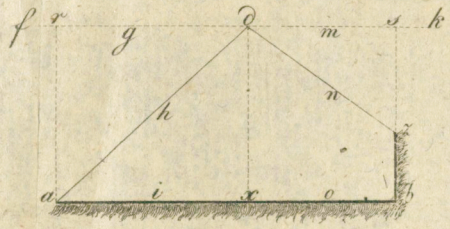

Fig. 1.

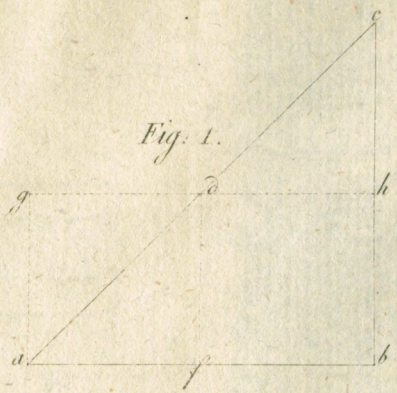

Fig. 4.

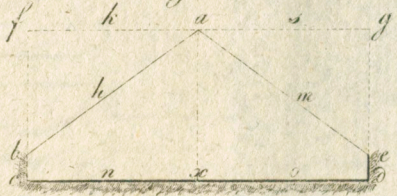

Fig. 5.

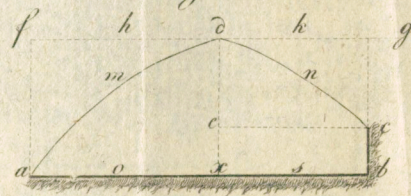

Fig. 6.

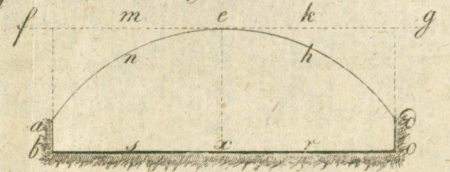

Fig. 7.

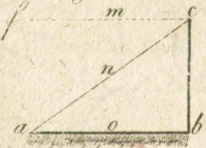

Fig. 8.

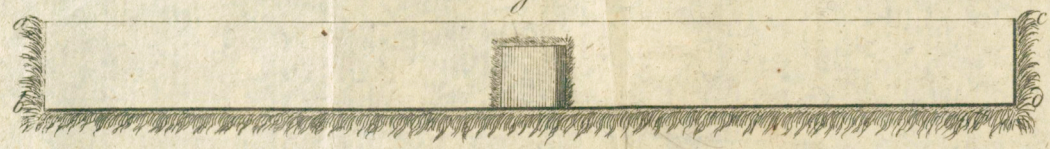

Fig. 9.

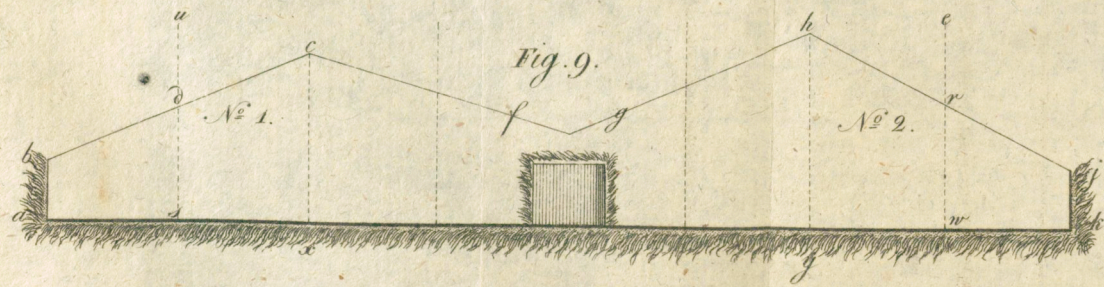
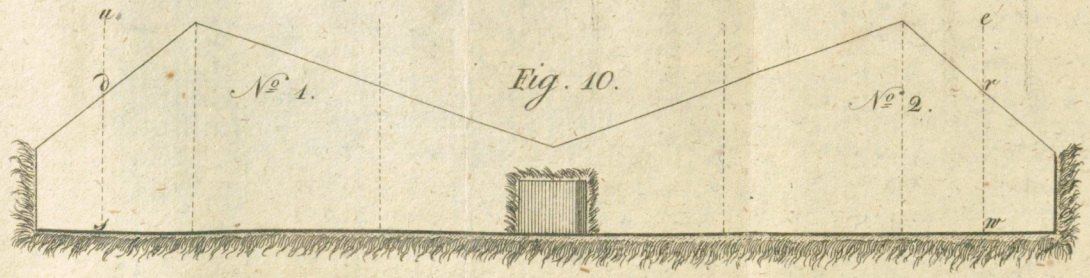

Fig. 10.

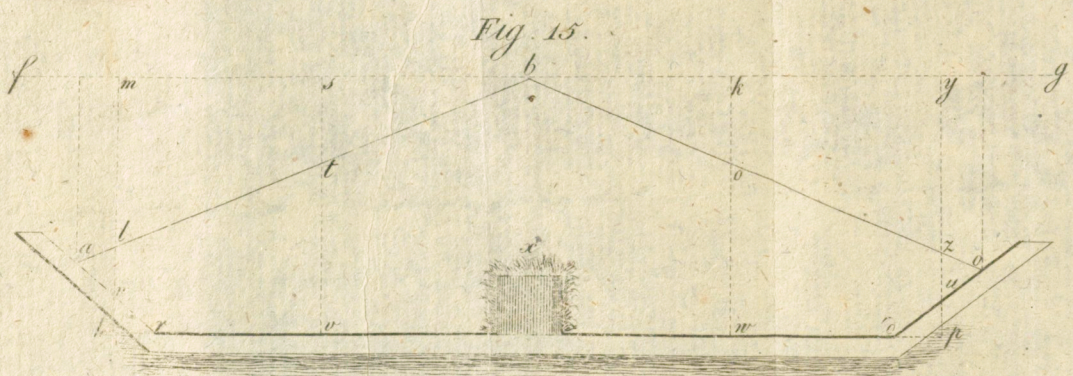
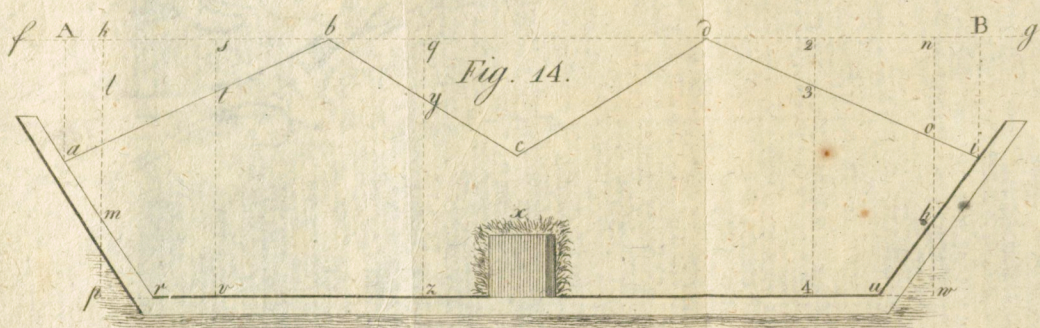
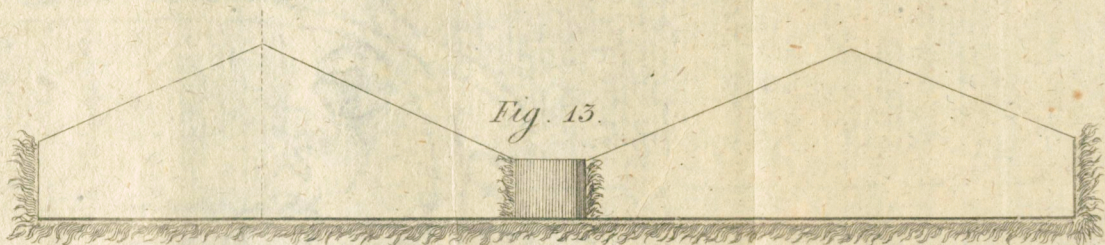
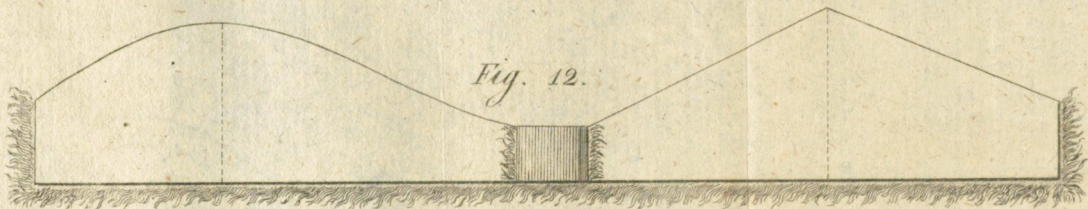
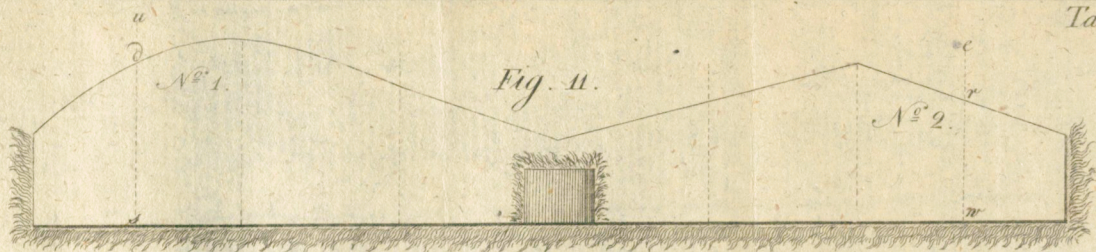

Fig. 18.

Odrys zbozem natadowanego Galaru.

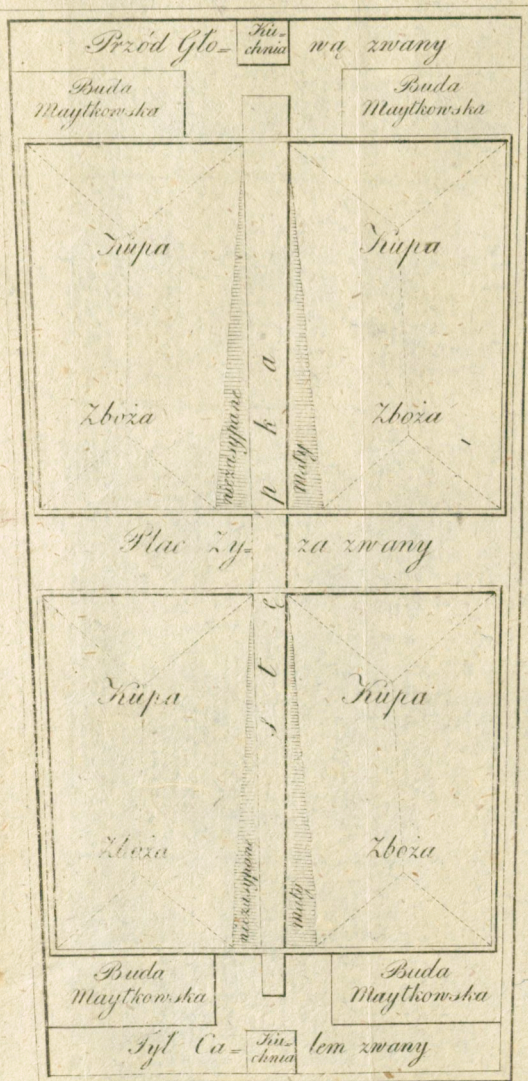

Fig. 16.

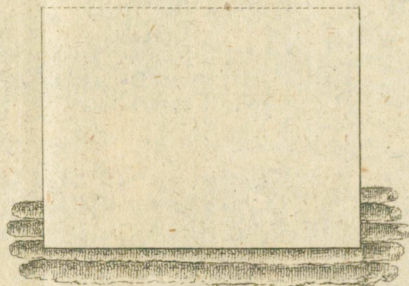

Fig. 17.

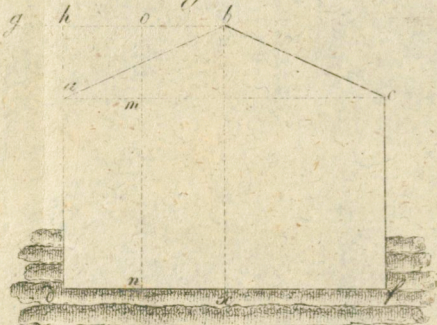

Fig. 19.

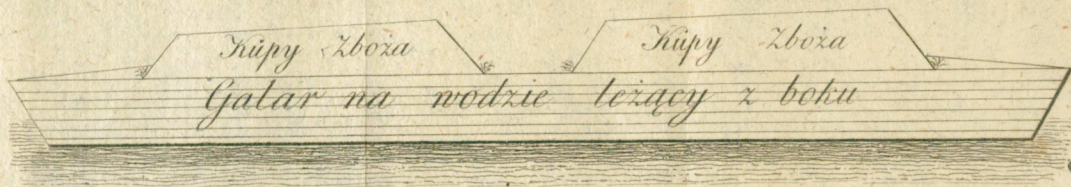

Fig. 20.

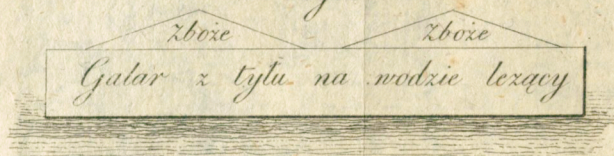

Fig. 21.

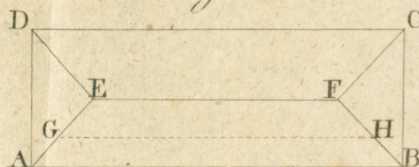

Fig. 22.

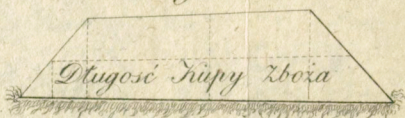

Fig. 23.

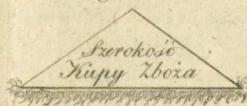

Fig. 24.

